

## ABSTRACT

### Prevalence and correlates of Single Child Behavior among Women

Serajeddin Mahmoudiani<sup>1\*</sup>

1. Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran

Received: 28 November 2020

Accepted for publication: 19 December 2020

[EPub ahead of print-12 January 2021]

Payesh: 2021; 20 (1):109-117

**Objective (s):** Single child behavior affects very low fertility with negative growth rate and lack of replacement. In this study was attempted to investigate the prevalence and determinants of single child behavior amongst women living in Fars province, Iran.

**Methods:** The present study was conducted using the analysis of the 2016 census micro-data. The statistical population was comprised of married women having one children. A 2% sample was selected for this second analysis. The individual and residential characteristics were used as the independent variables.

**Results:** In all the data for 15076 women were analyzed. Single child was more prevalent among women with higher education as well as employed women than other their counterparts. The findings suggested that the odds of single child for the women who were living in an apartment as well as those who were resident in a rented house was more than counterparts. With increasing overcrowding, the probability of single child increased. Increasing the area of the living places had significantly reduced the probability of single child.

**Conclusion:** The best population policy for achieving the higher fertility rate and replacement fertility level is attention to the housing policy. Continuing the current housing status can may lead to the more prevalence of single child in the province.

**Key Words:** Women, Single Child, Housing Status, Employment Status, Education

\* Corresponding author: Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran  
E-mail: serajmahmoudiani@gmail.com

## بررسی شیوع و عوامل مؤثر بر رفتار تک‌فرزندی در بین زنان: مطالعه موردی در استان فارس

سراج الدین محمودیانی<sup>\*۱</sup>

۱. دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۲۹

[نشر الکترونیک پیش از انتشار - ۲۳ دی ۹۹]

نشریه پیش: ۱۱۷-۱۰۹(۱):۲۰، ۱۳۹۹

### چکیده

**مقدمه:** تک‌فرزندی به منزله عاملی در باروری خیلی پایین، می‌تواند جمعیت را در آینده با مشکل نرخ رشد منفی و عدم جایگزینی روبرو سازد. در مطالعه حاضر تلاش شد که شیوع و تعیین‌کننده‌های رفتار تک‌فرزندی در بین زنان استان فارس مطالعه شود. **مواد و روش کار:** تحقیق حاضر با استفاده از روش تحلیل ثانویه ۲ درصد از داده‌های خام سرشماری سال ۱۳۹۵ انجام شد. جامعه آماری شامل زنان دارای همسر ۴۹-۱۵ ساله با حداقل یک فرزند بود که تعداد ۱۵۰۷۶ نفر از آنها مورد بررسی قرار گرفت. مشخصه‌های فردی و سکونتی به-عنوان متغیرهای مستقل استفاده شدند. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ بهره برد شده است. **یافته‌ها:** احتمال تک‌فرزندی در بین زنان با تحصیلات دانشگاهی و شاغل بیشتر از زنان با دیگر سطوح تحصیلی و خانه‌دار بود. سکونت در منازل آپارتمانی، استیجاری و نیز افزایش تعداد خانوارهای ساکن در یک مکان احتمال تک‌فرزندی را به‌طور معنی‌دار افزایش داده است. افزایش مساحت زیربنای واحد مسکونی به کاهش معنی‌دار در احتمال تک‌فرزندی انجامیده است. **نتیجه‌گیری:** یکی از سیاست‌های لازم جمعیتی برای تحقق باروری بالاتر از یک‌فرزند و رسیدن به باروری سطح جانشینی در استان، توجه به سیاست‌های حوزه مسکن خواهد بود. تداوم روند وضعیت فعلی مسکن می‌تواند سطح فعلی فرزندآوری استان را به سمت شیوع بیشتر تک‌فرزندی سوق دهد.

**کلیدواژه:** زنان، تک‌فرزندی، وضعیت مسکن، وضعیت اشتغال، تحصیلات

کد اخلاق: IR.YAZD.REC.1399.026

\* نویسنده پاسخگو: شیراز، بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشکده اقتصاد، دانشگاه شیراز  
E-mail: serajmahmoudiani@gmail.com

## مقدمه

یک از موضوعاتی که در حوزه باروری به‌ویژه در وضعیت کنونی، یعنی در شرایط باروری زیر سطح جایگزینی، حایز اهمیت است موضوع تک‌فرزندی است. تک‌فرزندی و گرایش به داشتن یک فرزند از آن نظر قابل تأمل است که داشتن یک‌فرزند به منزله رسیدن به باروری خیلی پایین (باروری کمتر از ۱/۵ فرزند) در طول زمان خواهد بود که جمعیت را در آینده با مشکل نرخ رشد منفی و در نهایت کم شدن جمعیت و عدم جایگزینی رو به رو خواهد ساخت. باروری زنان در استان فارس در فاصله سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۳ حدود ۷ فرزند به ازای هر زن بوده است؛ یعنی هر زن ساکن استان فارس به‌طور متوسط در اواسط دهه ۱۳۶۰ تعداد ۷ فرزند زنده به دنیا آورده است. رقم فوق‌الذکر هماهنگ با روند کشوری است. بالاترین رقم میزان باروری کل در کشور نیز متعلق به اواسط دهه ۱۳۶۰ است. پس از سال ۱۳۶۳ با کاهش باروری در کل کشور مواجه بوده‌ایم که این روند نیز در استان فارس مشاهده شده است. میزان باروری کل استان تا اوایل دهه ۱۳۸۰ روند کاملاً کاهشی داشته و همسو با تغییرات کشوری در دوره ۱۳۷۹-۱۳۸۱ به پایین‌تر از سطح باروری جانشینی یعنی کمتر از ۲/۱ فرزند برای هر زن رسید. روند کاهشی باروری در ادامه و برای چندین سال است که آرام شده و در حدود رقم ۱/۷ فرزند به ازای هر زن ثابت پیدا کرده است. در سال‌های اخیر نیز شاهد افزایش بسیار ناچیز در سطح باروری بوده‌ایم. در فاصله سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ میزان باروری کل در استان فارس برابر با ۱/۸۳ فرزند به ازای هر زن گزارش شده است. میزان فوق برای نقاط شهری و روستایی نیز به ترتیب ۱/۶۹ و ۲/۱۸ فرزند برای هر زن بدست آمده است [۱]. براساس نتایج مطالعات قبلی [۲] تحصیلات و بیکاری از مهمترین عوامل مؤثر بر قصد تک‌فرزندی است. افزایش سال‌های تحصیل و بیکاری، افزایش احتمال قصد تک‌فرزندی را به همراه خواهد داشت. به‌علاوه، نشان داده شده است [۳] که تک‌فرزندی به مثابه راهکاری برای ایجاد تعادل مابین شرایط فردی، زناشویی، خانوادگی و محیطی افراد است. رسانه و الگوهای اجتماعی به همراه آینده تضمین نشده و تعارض زناشویی از عوامل تقویت‌کننده تک‌فرزندی در بین زنان شهر بابل گزارش شده است [۴]. تک‌فرزندی پیامدهای زیادی در ارتباط با سلامت روانی افراد نیز خواهد داشت که از این منظر نیز قابل تحقیق و بررسی است. شواهد تجربی [۵] نشان داده است که تک‌فرزندها معمولاً به لحاظ مهارت‌های زندگی و توانمندی‌های

فردی، متفاوت از دیگر افرادند و این تفاوت اغلب خود را به صورت افراط یا تفریط نشان خواهد داد. البته تک‌فرزندها به دلیل فقدان تضاد منافع معمولاً از امکانات و رفاه بیشتری برخوردارند که این خود سبب ظهور برخی مضمون‌های اختصاصی در میان آن‌ها، مانند حکمرانی در خانواده، خواهد شد. همچنین مطالعات [۶] از آن حکایت دارد که عدم حمایت کافی از زنان و خانواده و نداشتن زمان کافی به‌واسطه شاغل بودن یا ادامه تحصیل از شرایط علی‌چالش‌های پیش روی فرزندآوری هستند. زنان در مواجهه با این چالش‌ها در بستری که مشکلات مالی و مسکن در آن وجود دارد، تجربه ناخوشایندی از تعداد زیاد اعضای خانواده و مداخله فضای اجتماعی مخاطره‌آمیز دارند و نیز هزینه‌های فرزندآوری بالا باشد، استراتژی تک‌فرزندی را انتخاب خواهند کرد. محل سکونت، وضعیت اشتغال و سطح تحصیلی از دیگر عوامل مؤثر بر باروری زنان ایرانی است که منتج از یافته‌های سایر مطالعات [۷، ۸] است.

تحصیلات و وضعیت اشتغال [۹] از متغیرهای معنی‌دار است که با افزایش قدرت زنان بر خانواده به کاهش باروری آنها می‌انجامد. کیانی در یک مطالعه در بین زنان ساکن اصفهان نتیجه گرفت که اشتغال و تحصیلات در نگرش زنان به باروری تأثیر دارد [۱۰]. در مطالعاتی دیگر [۱۱، ۱۲] تأثیر سطح تحصیلات زنان بر کاهش باروری تأیید شده است. در یک تحقیق [۱۳] که اثر اشتغال بر باروری بررسی شده نتیجه گرفته شد که زنان شاغل در مقایسه با زنان خانه‌دار زمان بیشتری به فعالیت می‌پردازند و این باعث می‌شود تصمیم به فرزندآوری کمتری داشته باشند.

در یک بررسی [۱۴] نتیجه گرفته شده است که اشتغال و داشتن تحصیلات عالی در بین زنان در کاهش باروری اثر معنی‌داری دارد. در مطالعه‌ای در آلمان [۱۵] محققان نتیجه گرفتند که زنان با تحصیلات بالاتر در مقایسه با زنان با تحصیلات پایین‌تر تمایل کمتری به فرزند زیاد دارند. مطالعه‌ای [۱۶] در چندین کشور آسیایی نشان داده است که نیمی از کل تغییرات باروری بین منطقه‌ای توسط متغیرهای زمینه‌ای وضعیت زنان به ویژه اشتغال زنان قابل تبیین است. همچنین نشان داده شده است [۱۷] که بحران‌های اقتصادی اغلب منجر به تأخیر در فرزندآوری خواهند شد. یعنی بین باروری با رکود و بحران اقتصادی رابطه‌ای منفی وجود دارد. مطالعه‌ای [۱۸] دیگر دریافته است که دسترسی به مراقبت‌های غیر رسمی احتمال فرزندآوری را افزایش خواهد داد. در یک مطالعه در بین زنان شهر یزد [۱۹] نشان داده شده که تعداد

**یافته‌ها**

تحلیل داده‌ها (جدول ۱) گویای آن است که بیش از ۳۰ درصد از زنان مورد بررسی دارای یک فرزند بوده‌اند و در مقابل حدود ۷۰ درصد نیز بیش از یک فرزند داشته‌اند. این موضوع از غلبه الگوی ۲ فرزند و بالاتر در استان فارس حکایت دارد. به عبارتی الگوی غالب فرزندآوری در استان فارس بیش از یک فرزند است. حدود ۲۳ درصد از زنان ۱۵-۲۹ ساله، حدود ۴۵ درصد آنها ۳۰-۳۹ و در نهایت حدود ۳۲ درصد نمونه ۴۰-۴۹ ساله بوده‌اند. حدود ۷۱ درصد زنان مورد بررسی ساکن شهر و حدود ۲۹ درصد نیز روستانشین بوده‌اند. حدود ۵ درصد زنان مهاجر و سایر زنان بومی استان فارس به‌شمار آمده‌اند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که ۶/۵ درصد زنان مورد مطالعه بی‌سواد و در مقابل ۱۸/۵ درصد آنها تحصیلات دانشگاهی داشته‌اند. حدود ۹۶ درصد زنان فقط با خانوار خود در یک مسکن سکونت داشته‌اند و سایر زنان علاوه بر خانوار خود خانوارهایی دیگر نیز در محل سکونت آنها سکنی گزیده‌اند. حدود ۹ درصد زنان با خانوار خود ساکن خانه‌هایی با متراژ کمتر از ۶۵ متر مربع بوده و در مقابل حدود ۳۴ درصد آن‌ها در خانه‌هایی با متراژ بالاتر از ۱۲۰ متر مربع سکونت داشته‌اند.

نتایج بررسی روابط دو متغیری تک‌فرزندی با متغیرهای مستقل تحقیق که با استفاده از آزمون کای اسکور انجام شد (جدول ۲) از آن حکایت دارد که تمامی متغیرهای مستقل بر وضعیت تک‌فرزندی زنان مورد مطالعه ساکن استان فارس تأثیر آماری معنی‌دار دارند. نسبت تک‌فرزندی در بین زنان ۱۵-۲۹ ساله بیشتر از دو گروه سنی دیگر است. حدود ۹ درصد از زنان ۴۹-۴۵ ساله تک‌فرزند بوده‌اند. اگر این گروه سنی را در آخر حیات فرزندآوری خود به‌شمار آوریم می‌توان نتیجه گرفت که این نسبت از زنان تک‌فرزند باقی خواهند ماند. اما نسبت تک‌فرزندی در بین گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله یا زنان جوانان با حدود ۶۲ درصد قابل جبران است به این معنا که بی‌تردید بخشی از تک‌فرزندی این گروه سنی از زنان با افزایش سن کاهش خواهد یافت. حدود ۵۳ درصد از زنان با تحصیلات دانشگاهی تک‌فرزند بودند که این نسبت بدون استثناء با کاهش سطح تحصیلی کاهش یافته است. حدود ۱۰ درصد زنان بی‌سواد تک‌فرزندی را تجربه کرده‌اند. نسبت تک‌فرزندی برای زنان مهاجر با رقمی حدود ۴۳ درصد به مراتب بالاتر از زنان غیر مهاجر

فرزندان ایده‌آل زنان مورد مطالعه نسبت به سال‌های گذشته کاهش داشته است و عمدتاً تعداد ۲ فرزند را به عنوان تعداد فرزند ایده‌آل خود اعلام داشته‌اند، ولی با این وجود اعتقادی به سیاست تک-فرزندی ندارند. در یک تحقیق در استان آذربایجان غربی [۲۰] محققان دریافته‌اند که زنان جوان تمایل کمتری به داشتن فرزند زیاد دارند. با توجه به مطالب فوق در مطالعه حاضر تلاش خواهد شد که رفتار تک‌فرزندی در بین زنان استان فارس مطالعه شود. حصول سطح شیوع و نسبت زنان تک‌فرزند و نیز عوامل تعیین‌کننده آن از اهداف مطالعه حاضر است.

**مواد و روش کار**

مطالعه کمی حاضر با استفاده از روش تحلیل ثانویه داده‌های موجود انجام شده است. برای این منظور داده‌های خام دو درصد سرشماری سال ۱۳۹۵ که در درگاه ملی مرکز آمار ایران در دسترس است به-کار گرفته شده است [۲۱]. داده‌های مذکور که در دو فایل جداگانه فردی و خانواری در اختیار محققان قرار دارند و براساس کد خانواری قابل اتصال به یکدیگر هستند، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. پس از اتصال فایل فردی و خانواری، داده‌های مذکور با استفاده از کدهای استانی برای استان فارس که در سرشماری‌ها با کد ۰۷ مشخص می‌شود انتخاب شد.

در گام بعدی با گزینش زنان دارای همسر ۱۵ تا ۴۹ ساله که حداقل یک فرزند داشتند داده‌های لازم برای تحلیل آماده شد. شایان ذکر است که داده‌های گمشده از تحلیل کنار گذاشته شدند. بنابراین زنان دارای همسر ۴۹-۱۵ ساله با حداقل یک فرزند به‌دنیا آورده جامعه آماری مطالعه حاضر است که تعداد ۱۵۰۷۶ نفر از آنها مورد بررسی قرار گرفت. متغیرهای مستقل فردی شامل سن، محل سکونت، وضعیت مهاجرتی، وضعیت تحصیلی، وضعیت اشتغال و وضعیت فعلی تحصیل بود. مشخصه‌های سکونت خانوار زنان نیز که بخشی دیگر از متغیرهای مستقل تحقیق حاضر هستند دربرگیرنده نوع محل سکونت خانوار، نحوه تصرف محل سکونت خانوار، تعداد خانوار ساکن در مکان و در نهایت مساحت زیربنای واحد مسکونی خانوار هستند. برای بررسی تک‌فرزندی لازم بود که زنان از نظر فرزندآوری در قالب متغیری دو وجهی کدگذاری مجدد شوند. زنانی که یک فرزند زنده به‌دنیا آورده‌اند در مقابل زنانی که دو فرزند و بالاتر دارند به‌عنوان متغیر وضعیت تک‌فرزندی تعریف شد.

یافته‌ها (جدول ۳) نشان می‌دهند که با افزایش سن احتمال تک فرزندی در بین زنان مورد مطالعه کاهش خواهد یافت و رابطه فوق از نظر آماری معنی‌دار است. به عبارتی تلاش شده است که سن در گام اول کنترل شود و همان‌طور که یافته‌های قبلی نشان داد نسبت تک فرزندی در بین زنان جوان یا همان ۱۵-۲۹ ساله‌ها، در مقایسه با دو گروه سنی ۳۰ تا ۳۹ و ۴۰ تا ۴۹ در بالاترین سطح قرار دارد. احتمال تک فرزندی در بین زنان با تحصیلات دانشگاهی بیشتر از سایر زنان با دیگر سطوح تحصیلی است. رابطه فوق‌الذکر نیز از نظر آماری معنی‌دار است. وضعیت مهاجرتی، وضعیت فعلی تحصیل و نیز محل سکونت که در روابط دو متغیری با وضعیت تک فرزندی رابطه معنی‌دار داشتند در تحلیل چند متغیری معنی‌داری خود را از دست داده‌اند. احتمال تک فرزندی در بین زنان خانه‌دار کمتر از زنان شاغل است.

سکونت در مسکن‌های غیر آپارتمانی و شخصی احتمال تک‌فرزندی را در مقایسه با سکونت در منازل آپارتمانی و غیرشخصی، به طور معنی‌دار کاهش خواهد داشت. همچنین نتایج نشان داد که با افزایش تعداد خانوارهای ساکن در یک مکان احتمال تک‌فرزندی به طور معنی‌داری افزایش خواهد یافت. افزایش مساحت زیربنای واحد مسکونی نیز به کاهش معنی‌دار احتمال تک فرزندی می‌انجامد.

است که نسبتی برابر با ۳۰ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. نسبت تک‌فرزندی در بین زنان شاغل بیشتر از هم‌تایان خانه‌دار خود است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که نسبت تک‌فرزندی برای زنان ساکن شهر و زنان محصل به ترتیب از زنان روستایی و زنان غیرمحصل بالاتر است. حدود ۴۰ درصد از زنان ساکن آپارتمان تک‌فرزند بودند که این نسبت برای سایر هم‌تایان آن‌ها حدود ۲۷ درصد بدست آمد.

تحلیل دو متغیری نشان می‌دهد که حدود ۴۰ درصد از زنانی که خانوارهایی غیر از خانوار آنها در محل سکونت‌شان نیز سکونت دارند تک‌فرزند بوده‌اند در حالی که این نسبت برای زنانی که فقط با خانوار خود در یک مکان سکونت هستند حدود ۳۰ درصد بدست آمد. حدود ۴۰ درصد از زنانی که ساکن مسکن با مساحت کمتر از ۶۵ متر مربع، تک‌فرزند بودند که بالاترین نسبت را در مقایسه با سایر طبقات داشتند. در مقابل، کمترین نسبت تک‌فرزندی برای زنانی بوده که در منازلی با زیربنای بالاتر از ۱۲۰ متر مربع ساکن بودند. برای بررسی روابط چند متغیری و پیش بینی تک‌فرزندی از رگرسیون لجستیک دو وجهی استفاده شد. برای این منظور متغیر وابسته به شکل متغیری اسمی دو وجهی با کدهای صفر و یک وارد معادله رگرسیونی شد. کد صفر به زنان با داشتن دو فرزند و بالاتر و کد یک برای زنان تک‌فرزند اختصاص داده شد.

جدول ۱: توزیع نمونه مورد مطالعه برحسب مشخصه‌های فردی و سکونتی

درصد	فراوانی	
۳۰/۴	۴۵۸۷	تک فرزند
۶۹/۶	۱۰۴۸۹	دو فرزند و بالاتر
درصد	فراوانی	گروه‌های سنی (سال)
۲۳/۴	۳۵۳۵	۱۵-۲۹
۴۴/۹	۶۷۷۲	۳۰-۳۹
۳۱/۶	۴۷۶۹	۴۰-۴۹
درصد	فراوانی	محل سکونت
۷۰/۹	۱۰۶۸۴	شهر
۲۹/۱	۴۳۹۲	روستا
درصد	فراوانی	وضعیت مهاجرتی
۵/۴	۸۱۰	مهاجر
۹۴/۶	۱۴۲۶۶	غیر مهاجر
درصد	فراوانی	وضعیت تحصیلی
۶/۵	۹۷۳	بی‌سواد
۲۱/۸	۳۲۹۲	ابتدایی
۱۹/۲	۲۸۹۴	راهنمایی
۳۴/۰	۵۱۳۹	متوسطه / دیپلم / پیش دانشگاهی
۱۸/۵	۲۷۸۸	دانشگاهی
درصد	فراوانی	وضعیت فعلی تحصیل
۱/۶	۲۴۴	محصل
۹۸/۴	۱۴۸۳۲	غیر محصل
درصد	فراوانی	وضعیت اشتغال
۱۵/۵	۲۳۴۴	شاغل
۸۴/۵	۱۲۷۳۲	غیر شاغل
درصد	فراوانی	نوع محل سکونت خانوار
۲۴/۱	۳۶۳۵	آپارتمان
۷۵/۹	۱۱۴۴۱	غیر آپارتمان
درصد	فراوانی	نحوه تصرف محل سکونت خانوار
۵۷/۱	۸۶۱۱	شخصی
۳۴/۵	۵۲۰۸	رهن‌الستیجاری
۸/۳	۱۲۵۷	سایر
درصد	فراوانی	تعداد خانوار ساکن در مکان
۹۶/۳	۱۴۵۱۸	یک خانوار
۳/۷	۵۵۸	دو خانوار و بیشتر
درصد	فراوانی	مساحت زیربنای محل سکونت (متر مربع)
۸/۷	۱۳۱۱	کمتر از ۶۵
۱۹/۲	۲۸۹۳	۶۵ تا ۹۰
۳۷/۷	۲۶۸۵	۹۱ تا ۱۲۰
۳۴/۴	۵۱۸۷	بالاتر از ۱۲۰

جدول ۲: توزیع وضعیت تک‌فرزندی نمونه مورد مطالعه برحسب مشخصه‌های فردی و سکونت

تعداد نمونه	تک فرزند			
	خیر	بله		
۳۵۳۵	۳۷/۶	۶۲/۴	۲۹-۱۵	سن (/)
۶۷۷۲	۷۱/۳	۲۸/۷	۳۹-۳۰	$\chi^2 = 27/3940$
۴۷۶۹	۹۰/۹	۹/۱	۴۹-۴۰	
۹۷۳	۹۰/۳	۹/۷	بی‌سواد	
۳۲۹۲	۸۶/۲	۱۳/۸	ابتدایی	وضعیت تحصیلی (/)
۲۸۹۴	۷۸/۵	۲۱/۵	راهنمایی	$\chi^2 = 1531/217$
۵۱۲۹	۶۲/۰	۳۸/۰	متوسطه/دیپلم/پیش‌دانشگاهی	
۲۷۸۸	۴۷/۳	۵۲/۷	دانشگاهی	
۱۴۲۶۶	۷۰/۳	۲۹/۷	غیرمهاجر	وضعیت مهاجرتی (/)
۸۱۰	۵۶/۸	۴۳/۲	مهاجر	$\chi^2 = 66/087$
۲۳۴۴	۶۴/۳	۳۵/۷	شاغل	وضعیت اشتغال (/)
۱۲۷۳۲	۷۰/۵	۲۹/۵	غیرشاغل	$\chi^2 = 35/997$
۱۰۶۸۴	۶۷/۹	۳۲/۱	شهر	محل سکونت (/)
۴۳۹۲	۷۳/۷	۲۶/۳	روستا	$\chi^2 = 49/890$
۲۴۴	۴۴/۷	۵۵/۳	محصل	وضعیت فعلی تحصیل (/)
۱۴۸۳۲	۷۰/۰	۳۰/۰	غیرمحصل	$\chi^2 = 72/653$
۳۶۳۵	۶۰/۱	۳۹/۹	آپارتمان	نوع محل سکونت خانوار (/)
۱۱۴۴۱	۷۲/۶	۲۷/۴	غیرآپارتمان	$\chi^2 = 205/36$
۸۶۱۱	۷۶/۶	۲۳/۴	شخصی	
۵۲۰۸	۶۰/۰	۴۰/۰	رهن/استیجاری	نحوه تصرف محل سکونت خانوار (/)
۱۲۵۷	۶۰/۶	۳۹/۴	سایر	$\chi^2 = 474/581$
۱۴۵۱۸	۶۹/۹	۳۰/۱	یک خانوار	تعداد خانوار ساکن در مکان
۵۵۸	۵۹/۹	۴۰/۱	دو خانوار و بیشتر	$\chi^2 = 25/848$
۱۳۱۱	۵۹/۹	۴۰/۱	کمتر از ۶۵	
۲۸۹۳	۶۳/۴	۳۶/۶	۶۵ تا ۹۰	مساحت زیربنای محل سکونت (متر مربع)
۵۶۸۵	۶۸/۹	۳۱/۱	۹۱ تا ۱۲۰	$\chi^2 = 220/915$
۵۱۸۷	۷۶/۲	۲۳/۸	بالاتر از ۱۲۰	

\*معناداری در سطح ۰/۰۵

جدول ۳: تحلیل رگرسیونی تک‌فرزندی در بین زنان مورد مطالعه با استفاده از رگرسیون لجستیک

نسبت بخت‌ها	معناداری	ضریب بتا		
۰/۸۵۷	۰/۰۰۰	-۰/۱۵۴		سن
۰/۱۲۸	۰/۰۰۰	-۲/۰۵۷	بی‌سواد	
۰/۲۱۲	۰/۰۰۰	-۱/۵۵۱	ابتدایی	
۰/۲۳۵	۰/۰۰۰	-۱/۴۴۸	راهنمایی	وضعیت تحصیلی
۰/۴۳۵	۰/۰۰۰	-۰/۸۳۳	متوسطه/دیپلم/پیش‌دانشگاهی	
			دانشگاهی (مرجع)	
۰/۹۹۴	۰/۹۴۹	-۰/۰۰۶	مهاجر	وضعیت مهاجرتی
			غیرمهاجر (مرجع)	
۰/۸۳۶	۰/۰۰۲	-۰/۱۸۰	غیرشاغل	وضعیت اشتغال
			شاغل (مرجع)	
۱/۰۱۹	۰/۷۲۲	۰/۰۱۹	روستا	محل سکونت
			شهر (مرجع)	
۰/۸۳۴	۰/۲۳۰	-۰/۱۸۲	غیرمحصل	وضعیت فعلی تحصیل
			محصل (مرجع)	
۰/۷۶۹	۰/۰۰۰	-۰/۲۶۳	غیرآپارتمانی	نوع محل سکونت خانوار
			آپارتمان (مرجع)	
۰/۷۲۶	۰/۰۰۰	-۰/۳۲۱	شخصی	نحوه تصرف محل سکونت خانوار
۱/۰۵۸	۰/۴۶۰	۰/۰۵۶	رهن/استیجاری	

سایر

۱/۳۰۱      ۰/۰۰۱      ۰/۲۶۳  
 ۳۸۷/۲۲۴      ۰/۰۰۰      -۰/۰۰۲  
 Cox & Snell R Square = 0.257  
 Nagelkerke R Square = 0.364

تعداد خانوار ساکن در مکان  
 مساحت زیربنای واحد مسکونی

متغیرهای مذکور در پیش بینی وضعیت تک‌فرزندی در استان فارس است. در مجموع می‌توان چنین نتیجه گرفت که گسترش تحصیلات عالی و تداوم روند افزایشی آن در بین زنان شاید نسبت تک‌فرزندی را در آینده افزایش دهد اما انتظار نمی‌رود که افزایش تک‌فرزندی به‌عنوان یک مسأله‌ی جدی و دغدغه‌ای جمعیتی در استان قابل طرح باشد. تغییرات اجتماعی، به‌خصوص برای زنان، پس از تغییرات قابل توجه اولیه در سال‌های اخیر روند آرامی را طی نموده است. بنابراین انتظار نمی‌رود که تغییر مشخصه‌هایی مانند اشتغال و مشارکت اقتصادی زنان بتواند نسبت تک‌فرزندی را در استان دستخوش تغییرات مسأله‌مندی نماید. تأثیر معنی‌دار ویژگی‌های سکونتی خانوار، مانند نوع واحد مسکونی و نحوه تصرف آن و نیز بعد کمی مسکن می‌تواند این نکته را خاطر نشان سازد که بهتر است تمرکز سیاست‌گذاران ذی‌ربط بر مشخصه‌های سکونتی خانوار-های استان معطوف گردد. برنامه‌ریزی به منظور بهبود وضعیت ابعاد کمی و کیفی مسکن، به‌خصوص برای زوجین و جوانان تازه ازدواج کرده می‌تواند آینده‌ی باروری استان را متأثر سازد.

از آنجایی که نمی‌توان در زمینه‌های تحصیلی، شغلی و اقتصادی برنامه‌هایی برای منع زنان در دستور کار قرار داد (زیرا برخلاف حقوق انسانی و شهروندی است)، یکی از بهترین سیاست‌های جمعیتی برای تحقق باروری بالاتر از یک فرزند و رسیدن به باروری سطح جانشینی در استان، توجه به سیاست‌های حوزه مسکن است. هرچند گسترش شهرنشینی و به‌نوعی الزام ناخواسته استفاده از واحدهای آپارتمانی بی‌تردید به افزایش شیوع تک‌فرزندی انجامیده است. اما این موضوع قابل مدیریت و تعدیل است. تداوم روند الگوی سکونتی فعلی می‌تواند سطح فعلی فرزندآوری استان را به سمت تک‌فرزندی بیشتر و حتی بی‌فرزندی سوق دهد.

### سهم نویسندگان

سراج‌الدین محمودیانی: نگارش مقاله

### بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد نسبت تک‌فرزندی در بین زنانی ۴۰ تا ۴۹ ساله که در پایان دوره فرزندآوری و باروری بودند در سطح نسبتاً پایینی قرار دارد. وضعیت مهاجرتی، وضعیت فعلی تحصیل و نیز محل سکونت که در روابط دو متغیری با وضعیت تک‌فرزندی رابطه معنی‌دار داشتند، در تحلیل چند متغیری معنی‌داری خود را از دست دادند که نشان دهنده کاذب بودن روابط دو متغیری فوق در تحلیل دو متغیری بود. یافته‌ها همچنین نشان داد که با افزایش سن احتمال تک‌فرزندی در بین زنان مورد مطالعه کاهش یافته است یعنی در بین زنان جوان تک‌فرزندی بالاتر است. نتیجه فوق با یافته‌های مطالعات پیشین [۲۰] همسو است. احتمال تک‌فرزندی در بین زنان با تحصیلات دانشگاهی بیشتر از سایر زنان با دیگر سطوح تحصیلی است. تأثیر تحصیلات نیز در مطالعات قبلی [۱۴، ۱۵] مورد تأکید قرار گرفته است.

احتمال تک‌فرزندی در بین زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار بود که این یافته با نتایج شواهد تجربی پیشین [۱۶، ۱۴] هماهنگ است. سکونت در منازل و مسکن‌های غیرآپارتمانی و شخصی احتمال تک‌فرزندی را، در مقایسه با سکونت در منازل آپارتمانی و غیرشخصی، به طور معنی‌دار کاهش خواهد داد. همچنین نتایج نشان داد که افزایش تعداد خانوارهای ساکن در یک مکان احتمال تک‌فرزندی را به طور معنی‌دار افزایش خواهد داد.

افزایش مساحت زیربنای واحد مسکونی نیز به کاهش معنی‌دار احتمال تک‌فرزندی خواهد انجامید. یافته‌های فوق‌الذکر بیانگر ارتباط وضعیت سکونت و فرزندآوری است. کم و کیف محل سکونت خانوار از تعیین‌کننده‌های فعلی و آینده باروری در استان فارس خواهد بود. برخی مطالعات [۶] نشان داده بودند که مسکن و مشکلات آن می‌تواند از تقویت‌کننده‌های انتخاب راهبرد تک‌فرزندی در بین زنان باشد. متغیرهای مورد استفاده در تحقیق حاضر حدود ۲۶ تا ۳۶ درصد از احتمال تک‌فرزندی توسط متغیرهای مورد استفاده در الگوی قابلیت پیش بینی پیدا کرده است که نشان دهنده قدرت قابل توجه



## منابع

1. The statistical center of Iran. The total fertility rate based on the 2016 census during 2012 to 2016 period. Tehran: The statistical center of Iran; 2016 [Persian]  
[https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1396/2\\_barvari.pdf](https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1396/2_barvari.pdf)
2. Khalajabadi Farahani F, Saraie H. Intention for Single Child among Women and Men on the Threshold of Marriage in Tehran: Levels and Determinants. *Iranian Population Studies* 2013; 1: 61-85 [Persian]
3. Khalajabadi Farahani F, Saraie H. Exploration of underlying factors for single child intention and behavior in Tehran: a Qualitative Study. *Women's Strategic Studies* 2016; 1: 29-58 [Persian]  
<https://dx.doi.org/10.22095/jwss.2016.33826>
4. Behmanesh F, Taghizadeh Z, Vedadhir A, Ebadi A, Pourreza A, Abbasi-Shavazi M. Explaining the causes of single child based on women's views: A qualitative Study. *Iranian Journal of Epidemiology* 2019; 15: 279-288 [Persian]  
URL: <http://irje.tums.ac.ir/article-1-6387-fa.html>
5. Shojaei J, Yazdkhasti B. One-child living experience: a study of girls over 18 years. *Women in Development and Politics* 2018; 15: 447-476 [Persian]  
<https://dx.doi.org/10.22059/jwdp.2017.238489.1007242>
6. Jahangiri J, Ahmadi H, Tabiee M, Moltafet H. Construction of one child women understanding of childbearing challenges (Participants: one-child women of Ahvaz). *Social Development* 2014; 9: 85-110 [Persian]
7. Mahmoudiani S. Explaining the married women's fertility in reproductive age in Iran using Hierarchical Linear Model. *Payesh* 2020; 19: 289-297 [Persian] <http://payeshjournal.ir/article-1-1381-en.html>
8. Mahmoudiani S. Multi-level analysis of inter-provincial differences in fertility in Iran: The case of six provinces with high and low fertility rates, *Journal of Health Sciences and Surveillance System* 2020; 8: 128-133 <http://dx.doi.org/10.30476/jhsss.2020.86833.1100>
9. Mahmoudiani S, Ahmadi A, Abbsi K. A study on relationship between power structure in the family and women's fertility behavior in the city of Lar, Fars Province. *Women's Strategic Studies* 2019; 22: 73-98 [Persian] DOI: 10.22095/JWSS.2019.109567
10. Kiani M. Women's attitude to fertility in Iran: A case study in Isfahan, Iran. *The Social Sciences* 2011; 6: 398-403  
<http://dx.doi.org/10.3923/sscience.2011.398.403>
11. Dreze J, Murthi M. Fertility, education and development: evidence from India. *Population and Development Review* 27: 33-63  
<https://www.jstor.org/stable/2695154>
12. Rios-Neto ELG, Miranda-Ribeiro A, Miranda-Ribeiro P. Fertility differentials by education in Brazil: from the conclusion of fertility to the onset of postponement transition. *Population and Development Review* 2018; 44: 489-517
13. Ghazi\_Tabatabaea M. The impact of women's employment on fertility in Iran. *Women in Development and Politics* 2013; 11: 29-44 [Persian]  
<https://dx.doi.org/10.22059/jwdp.2013.35473>
14. Lam G. How does gender equity affect fertility in Hong Kong? 1<sup>st</sup> Edition, The University of Science and Technology: Republic of China, 2007
15. Kreyenfeld M, Konietzka D. Education and fertility in Germany. In: Kreyenfeld M, Konietzka D, eds. *Demographic changes in Germany*. 1<sup>st</sup> Edition, Springer Publication: Berlin, 2008:165-187
16. Hirschman C, Guest PH. Multilevel models of fertility determination in four southeast Asian countries: 1970 and 1980. *Demography* 1990; 27: 369-396
17. Sobotka T, Skirbekk V, Philipov D. Economic recession and fertility in the developed world. *Population and Development Review* 2011; 37: 267-306 <https://www.jstor.org/stable/23043283>
18. Hank K, Kreyenfeld M. A multilevel analysis of child care and women's fertility decisions in western Germany. *Journal of Marriage and Family* 2003; 65: 584-596 <https://www.jstor.org/stable/3600025>
19. Abbasi-Shavazi MJ, Askari-Nodoshen A. Family changes and fertility decline in Iran: the case of Yazd province. *Journal of Social Sciences Letter* 2005; 11: 35-75 [Persian]
20. Mahmoudi M, Zeraati H, Akabri A, Majlesi F. Study of the relationship of socioeconomic and demographic factors with fertility. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences* 2008; 15: 40-45 [Persian]
21. The Statistical Centre of Iran. The census micro-data of population and housing in 2016. The Statistical Centre of Iran: Tehran, 2016 <https://www.amar.org.ir>